

**A N E T E
B J E U F E L T**

**PUTUJUĆI
BIOSKOP
GOSPODINA
SAITA**

LJUBAVNA PRIČA U SEDAM TALASA

Prevela s engleskog
Tatjana Milosavljević

■ Laguna ■

Naslov originala

Annette Bjergfeldt

MR SAITO'S TRAVELLING CINEMA

Translated from the Danish by Caroline Waight

Copyright © 2023 by Anette Bjergfeldt

Published by agreement with Salomonsson Agency

Translation copyright © 2024 za srpsko izdanje, LAGUNA

**PUTUJUĆI
BIOSKOP
GOSPODINA
SAITA**

Sadržaj

Prvi talas (1910–1937)

Kutija za cipele	13
Koraci tanga	22
Veliki Bugati	32
Album	41
Lepa sloboda iz San Telma	49
Brodaska ostava za posteljinu	59

Drugi talas (1937–1938)

Vitlejem	69
Una... Una	77
Strune	85
Kitova pesma	91

Varnica	99
Vertigo	107
Niske frekvencije.	113
Presek skupova	120
Eliot	129
Sibelijus	134
Mandolinska groznica	141
Dar govora	145
O, kapetane... moj kapetane	153
Sitna slova.	160

Treći talas
(1938–1940)

Neočekivani darovi	166
Gospodin Saito	173
Ponuda	183
Morska zvezda	191
Lignja	195
Kao lupež po noći	202
Veliki snovi	210
Nebeska muzika	215
Odisej	221
Atlantski okean.	227
Svinjske bešike	236
Nek se oglase trube	244
Kuglanje.	252
Ljuspe pepela	258

Četvrti talas
(1941–1944)

Rana na srcu	.263
Bacač haringi	.267
Magnetofon.	.272
Svadbena zvona	.281
Perl Harbor	.289
Ključevi raja	.293
Svetionik	.301
Sloufoks	.309
Nasledstvo	.315
Paučina	.319
Isporuca.	.323

Peti talas
(1944–1949)

Šivon.	.329
Operacija spasavanja.	.336
Dva prozora.	.344
Preobražaji	.352
Proročište u <i>Vitlejemu</i>	.358
Lajmska trava.	.364
Ptice selice	.372

Šesti talas

Stopama gospodina Saita	.381
-----------------------------------	------

Gering	.390
Krzno polarnog medveda	.394
Udvostručena.	.399
Doktor Džerom	.405
Montreal	.409
Šerpe sa tankim dnom.	.415
Isečak	.420
Jutarnji oblaci.	.428
Riba	.437
Omiljeni motivi	.445
Sestre milosrdnice	.452
Filigran	.456

Sedmi talas

Raj	.465
---------------	------

Prvi talas

(1910–1937)

Kutija za cipele

Začeta sam hiljadu devetsto dvadeset sedme, na jednom plesnom podijumu u Buenos Ajresu. Muzička podloga bio je tango *Valensija* Karlosa Gardela, koji je te godine postao nacionalni hit u Argentini. Da ste poznavali moju majku Fabiolu Kordero de Dios, ništa drugo ne biste ni očekivali.

Za izvlačenje te informacije biće kasnije potrebno putovanje morem na sever, prinudno iskrčavanje u Novoj Škotskoj i veoma posebna masaža glave. Doduše, niko nije bio naročito iznenađen saznanjem o podijumu za ples. Ponajmanje ja. Još kao vrlo mala, shvatala sam da Fabiola uvek radi po svome. Da je lisica sa mnogo puteva za bekstvo.

Fabiola se rodila sedamnaest leta pre toga, hiljadu devetsto desete, negde u San Telmu, najstarijoj doseljeničkoj četvrti u Buenos Ajresu. Težila je svega kilo i osamsto grama, zato što je na svet došla dva meseca pre vremena.

Majka joj je umrla nekoliko minuta pošto je Fabiola ugledala svet. Novopečeni otac nije imao pojma šta da radi, pa je u naletu panike stavio svoju tek rođenu ćerkicu u kutiju za cipele.

Ta kutija je prethodno sadržavala par ručno šivenih muških cipela od meke teleće kože, cipela u kojima je godinu dana pre toga odigrao mladenački valcer. Obložio ju je nekim krpama i s nevericom zurio u sićušno ljudsko biće. Hiljadu osamsto neverovatnih grama beše upravo došlo na svet, ali on nije bio u stanju da misli ni o čemu sem o ženi koju je izgubio.

Kada se zvuk detinjeg plača pojačao, uzeo je kutiju za cipele, istrčao na ulicu i ostavio i kutiju i dete pred kapijom Samostana Svete Magdalene. Na brzinu je naškrabao nekoliko reči na parčence papira, objasnivši svoje razloge, ali ne otkrivši svoje ime. Sasvim u dnu je napisao *Perdonáme... Oprostite mi*. Zatim je žurno gurnuo papir među one krpe i izgubio se u noći.

Sutradan ujutru, kada je zapevao petao, samostanski baštovan je otvorio kapiju da iznese otpatke. Na svoje zaprepašćenje, na pragu je ugledao kutiju, a kad je zavirio u nju, pogled su mu uzvratila dva neverovatno bistra polumesečasta oka. Oprezno je odneo kutiju u kuhinju, gde ju je predao sestri Delfini. Ona je smestila kutiju i dete pokraj šporeta, a do kraja prepodneva su svi u samostanu saznali za dolazak novorođenčeta.

Iz očiglednih razloga, nijedna od časnih sestara nije mogla podojiti bebu i malo njih je očekivalo da će maleno biće u kutiji za cipele preživeti. No kao što svi znaju, na mucu se poznaju junaci, a curica ih je sve iznenadila.

Majka opatica, koja je došla iz Italije i postavio ju je lično papa Pije Deseti, dala je detetu ime Fabiola, što znači *pasuljica*. Pošto devojčica nije imala roditelje, časne sestre dale su joj prezime *Kordero de Dios* kao da joj daju amajliju... Jagnje Božje. Jagnje je sada moglo da se upiše u crkvene knjige, a Fabiola je stupila u redove živih bića koje čuva Bog.

Budući da je Fabiola bila tako sićušna, sestre magdalenke nisu verovalе da će devojčica porasti mnogo viša od stabljike graška u kuhinjskoj bašti. Međutim, koza u samostanskom dvorištu

davala je mleko i Fabiola je svaki dan rasla i jačala. Kutija je bila njen početak na ovom svetu, a slabašan miris očevih cipela od teleće kože pružao je detetu utehu.

Opatica se sada molila Bogorodici da joj dâ neki znak. Može li samostan da zadrži devojčicu ili bi trebalo da je daju nekoj valjanoj porodici?

Te iste večeri, posle molitve časoslova, u samostan je uleteo crni gavran i seo visoko pod svodom. Neko vreme je mirovao čisteći svoja sjajna krila, jednako pažljivo motreći na časne sestre. Ako se majka opatica nadala da će Madona poslati nežnog drozda imelaša, grdno se razočarala.

Međutim, kada dobiješ znak, moraš ga prihvatiti. Bio ili ne bio gavran. Majka opatica je zaključila kako Bogorodica želi da dete ostane.

I tako je Fabiola odrasla u božjoj kući. Poput časnih sestara, živela je na povrću uzgajenom u samostanu, kokošjim jajima i slatkom crnom grožđu što je raslo na padinama oko prastarih zgrada. Dok su se španski, ruski i italijanski doseljenici borili za prostor u sirotinjskim četvrtima, Fabiola se našla pod milosrdnim okriljem Bogorodice, podizana u svetinji. U samostanu je osam kanonskih časova pratilo ritam sata i bilo muzika samo po sebi. Časne sestre Svete Magdalene poticale su iz čitavog sveta, a kada se nisu molile ili pevale, učile su devojčicu italijanski, francuski i engleski.

Kada je Fabiola konačno ispuzala iz svoje kutije za cipele, postala je nepopravljiva skitnica. Majka opatica je gajila nadu da će jagnje božje mahnuti repićem i posvetiti život Isusu, u samostanu, ali ne. Devojčici je bilo dosta skučenosti.

U četrnaestoj se Fabiola razvila u tamnooku mladicu neizmerno visokih jagodica. Tankovijastu, ali s parom čudesno

dugačkih stabljika koje su je okretno nosile kroz kapiju samostana i naniže do La Plate.

Kej je vrveo od barova, bordela i plesnih sala. Fabiola bi sela na klupu i zanela se u sanjarenje pod krošnjama ljubičastih žakarandi. Pevušeći sebi u bradu, posmatrala je prolaznike i sve se više zaokupljala dešavanjima bliže tlu.

A tamo se moglo videti sve i svašta. Puž na svom putu za Španiju, nečitka razglednica sa egzotičnom poštanskom markom i ključ ispao na mokru rečnu obalu. Da li ga je neko u besu bacio tamo? Ili ga je izgubio u trenutku rasejanosti?

Fabiola je usput pokupila i poveći broj kletvi i psovki koje je neko zafrljačio u uličnu kaljugu. *Mierda, puta madre, imbécil, que boludo*,* pa čak i gore od toga.

Više od svega, međutim, pažnju joj je privlačila obuća. U Samostanu Svete Magdalene časne sestre su dizale lice ka nebesima, dok su im sandale bile skrivene pod odorom.

Sada, na rečnom keju, otvorio se ceo jedan novi svet. Fabiola je postala poput psa koji vreba trenutak, devojka sa okom za detalje.

Put je bio prepun stopala u pokretu. Gaučo grubog lica projahao je u jahaćim čizmama. Papak, kopito, šapa. A one cipele od lakovane kože... da nisu skrenule u pogrešnu ulicu? Tu je jednonogi odrpanac stajao naslonjen na drvo, tamo je šepureći se prošla žena lepih gležnjeva – kakvim je Fabiola bila nadasve obdarena.

Tuda su prolazili sanjari, potišteni, pohotni, mrtvi pijani, šepavci, stupastonogi i, dabome, zaljubljena deca opijena koraka.

Fabiola je primetila da neki ljudi okreću stopala prema unutra, nastojeći da ne zauzimaju dodatni prostor, dok su se neki drugi nametljivo razmetali svojim nestašno ukrštenim

* Šp.: sranje, majku ti, idiot, kakva budala. (Prim. prev.)

kaišićima i cipelama bucmastih vrhova. Kuda su išle te cipele i da li se među njima nalazio par koji je pripadao Fabiolinom ocu? Ona je pak bila nestrpljiva da što pre izuje svoje smeđe sandale od upletene kože.

Koraci svakog ljudskog bića na ovom svetu su jedinstveni. Kako stižemo tamo kuda idemo? Tako što damo petama vetra, laka koraka ili vukući noge? Ili naprosto tako što pobegnemo?

Sve počinje od stopala. Potrebna je odgovarajuća obuća, razume se, u zavisnosti od toga kuda želimo da odemo. BALEtanke, gojzerice ili par pozamašnih peraja.

Fabiola se zarekla da će se njeno putovanje odvijati u cipelama za tango, zato što su stopala stvorena za ples. A stopala moje majke nisu mogla da odole da ne poigraju čim zasvira muzika, gde god da se obrela u gradu. Što su sestre više upirale pogled u nebesa, to su Fabiolu jače privlačila čudesa na trotoaru. Preskakala je obroke u samostanu i nije prisustvovala svetoj pričesti. Kada je časne sestre pozovu po imenu, jedini odgovor bila je jeka što se odbijala od zidova. *Fabiola... ola... ola... olala!* A Fabiola? Ona je bila na keju pored La Plate i pažljivo zagledala kaišiće, potpetice i kapne. Premda su je časne sestre pripremale za život proveden u tihovanju, ništa se nije moglo učiniti. *Madre mia.** Devojka je jednostavno bila luda za cipelama.

Posle mnogo iskrenog razgovora i zajedničkih molitava Svetoj Majci Božjoj u sporednoj kapelici, majka opatica se konačno predala i hiljadu devetsto dvadeset pete godine uspela da isposluje Fabioli naukovanje u ekskluzivnoj prodavnici cipela u centru Buenos Ajresa.

El Palacio del Zapato, impresivna građevina nalik na princes-krofnu, sa zavojitim balkonima i kobaltnoplavom tendom, nalazila se nasred *Calle Florida* – Cvetne ulice. *Palata cipela* imala je najlepši izlog u toj ulici, a prodavala je svilene salonke i muške cipele od antilopa namenjene odabranoj klijenteli. U

* Šp.: mila majko; majko moja. (Prim. prev.)

izlogu su stajale čizmice sa dugmićima, za posetu konjskim trkama na *Hipódromo Argentino*, kao i jutarnje kućne papuče od svilenog brokata, pristigle iz Etiopije, namenjene da pokažu kako ona koji ih nosi ne radi ama baš ništa. Poznavaoi su dolazili iz celog sveta da kupe ručno šivenu obuću od bojene jareće kože, koja se nosila poput mekih rukavica. Moja majka je, međutim, najviše volela cipele za tango.

Fabiola je imala samo petnaest godina kada je počela da radi u salonu obuće. Krenula je sa dna, smatrana prostom, krakatom devojkom koja će raditi sve što joj se kaže. Vlasnica, senjora Iveta, šepurila se naokolo sa svojim savršenim noktima i kosom udešenom u visoku punđu od spiralnih pletenica – uspijuša obavijena oblakom parfema sa mirisom lavande koja se Fabioli nikad nije obraćala direktno, već joj je naprosto izdavala naređenja preko drugih zaposlenih, koji su se tako više družili s mojom majkom. Fabiola je ubrzo saznala da senjora Iveta nabavlja obuću iz Evrope i ne plaća uvozne dažbine, sve zahvaljujući vezama koje je njena porodica godinama negovala. Vlasti su se pravile lude, dozvoljavajući neometani ulazak robe u luku. Generali i njihove supruge su često posećivali *Palatu cipela*, gde su zauzvrat dobijali sve u šta bi uprli prstom. Ovo pravo se najrevnosnije iskorišćavalo u prostoriji u stražnjem delu radnje, gde su držani modeli namenjeni najekscentričnijim mušterijama. Ova sporedna soba privlačila je dekadentne Evropljane i slavne umetnike tog vremena koji su dolazili sa svojim ljubavnicama. Asortiman na njenim policama nije postojao nigde drugde na svetu. Kubističke cipele sa naslikanim očima, cipele nalik na zlatne ribice, sve sa škrigama sa strane.

Fabioli nije bilo dozvoljeno da ulazi u tu specijalnu sobu. Umesto toga, posao joj je bio da se penje na tri metra visoke merdevine u radnji i dohvata kutije sa cipelama sa polica. Gore-dole, po ceo bogovetni dan. Stojeći ispod merdevina, posmatrala je

kako trgovački pomoćnici sa jarećim bradicama i uftiljenim brkovima – vrhunac tadašnje mode – iznose najbolje cipele na svetu na srebrnim poslužavnicima, kao da su golubije pečenje. Razume se, kašike za cipele bile su isključivo od srebra i slonovače, a na zaposlenima je svaka vlas morala biti na svom mestu.

Fabiola je najmanje deset puta dnevno morala da odjuri pozadi i ustrči se sporednim stepenicama do skladišta, koje se nalazilo u samom potkrovlju zgrade. Tamo su držane nove kolekcije i obuća koju je trebalo vratiti proizvođaču. Kada nije trčala gore-dole stepenicama, Fabiola je glancala jedne cipele za drugima.

„Ponovo!“, obrecnuli bi se čak i onda kada su cipele blistale u toj meri da je senjora Iveta mogla da nakarminiše usta gledajući se u njima umesto u ogledalu.

Osoblje je svoju majku i dalje smatralo glupom guskom. Niko od prodavaca nije imao predstavu koliko dobro Fabiola govori italijanski, francuski i engleski, a pogotovo nisu shvatali da odlično razume govor tela. Kupac ne bi još ni ušao u radnju a već je znala koje će ga cipele najviše obradovati.

Nažalost, Fabiola je bila premlada i suviše potcenjena da bi joj dozvolili da ima išta sa prodajom, ali izluđivalo ju je kada vidi kako puštaju devojkicu iz baleta da izađe iz radnje s parom prekrasnih čizmica za koje je znala da će do kraja dana već početi da je žuljaju. Kada iz večeri u večer stojiš na prstima na bini nacionalnog teatra, tvoja obuća mora imati dovoljno mesta za tvoje bolne nožne palce.

*

Jednog dana je u radnju ušla slavna Žozefina Beker. Glasine o tome kako je ova pevačica u Parizu nastupila u suknjici od banana behu se već proširile i iza nje se vukla kolona obožavalaca, kao i vozač koji se beše ponudio da joj ponese ono što bude kupila. Prodavci su se sjatili oko Žozefine poput pčela ubica oko katalonskog krema, ali mahnula im je da se sklone, više voleći

da sama razgleda šta ima na policama. Pogled joj je pao na Fabiolu, koja je s kutijom pod miškom stajala na vrhu merdevina.

„Madmoazel, treba mi nešto drugačije. A vi, vi ste mladi. Sidite i iznenadite me!“, odgugutala je gospođica Beker bacajući svoju bundu na pod.

Fabiola je sišla, pogledala iskosa senjoru Iveta, osmotrila samo na trenutak stopala gospođice Beker i donela odluku. Uputivši se rešeno prema specijalnoj sporednoj prostoriji, moja buduća majka prekoračila je zabranjeni prag i prešla Rubikon. Unutra je pronašla par petougaonih srebrnih sandala iz Barselone, sa dvostrukim kaišićima i potpeticama oblikovanim poput futurističkih grozdova grožđa.

Fabiola je klekla i navukla sandale na stopala gospođice Beker. Žozefina se dugo šetkala tamo-amo po salonu zagledajući svoj odraz u ogledalu. Srebrni kaišići presijavali su se na njenoj smeđoj koži; svi su zadržavali dah.

„Ove sandale nose avanturu sa sobom. Sprema su od samog provoda i nevolje, dok se ovamo svod stopala podiže poput krila ptice. Mogla bih da plešem u njima celog dana i da svejedno lepo raspoložena spustim glavu na jastuk“, nasmejala se gospođica Beker.

„*Oui!*“, * odvratila je Fabiola, koja je postajala sve odvažnija. „Katalonska obuća se ne usteže da preuzme vođstvo. Daje božanstven izgled gležnjevima, a ne umara stopala.“

„Pametna devojka.“ Žozefina je potvrdno klimnula.

Kupila je tri para i šofer je odneo kutije u kola. Gospođica Beker je elegantnim pokretom podigla bundu s poda pre no što su se vrata salona zatvorila.

Tog dana je senjora Iveta primetila Fabiolu, a Fabiola je stekla nekoliko zakletih neprijatelja. Ostali trgovački pomoćnici

* Fr.: da. (Prim. prev.)

mogli su samo bespomoćno da posmatraju dok su padali u nemilost kod senjore Ivet, a takvo šta nikome nije drago.

Sada je moja majka usluživala poznate i slavne. Fabioline mušterije su pod njenom paskom narastale poput kvasca, a imućne gradske gospođe odlazile su u puterastožutim satenskim sandalama sa leptirastim prorezima ili plesnim šmikama. Želele su da odmah ponesu svoje nove cipele i izlazile su iz salona lebdeći na paperjastim oblačcima prepodneva.

Fabiolino umeće uvek je privlačilo odobravajuće poglede upućenih, dama iz visokog društva koje su se sretale na balovima, vernisažima i premijerama u Teatru Kolon, svaka lebdeći na vlastitim bajkovitim potpeticama. Na usnama bi im zaigrao zagonetan osmeh: *I tebe je uslužila Fabiola?*

*

U stvari, mogla bih odlučiti da stanem dok su vremena dobra. Dok Fabiola napreduje i sve ide kao po loju. Nastavim li, priča će poprimiti drugačiji tok. Revolucije će uzdrmati kontinente, ja ću doći na svet i počće naše putovanje prema severu. Međutim, kako ni najjači cirkuski snagator ne može da zaustavi vreme, bolje će vam biti da se dobro držite – da ne biste pri nekom naglom zaokretu ispali i propustili ostatak.

Volela bih da vas povedem uz svoje vetrovima šibano porodično stablo. Ali prvo napomena: ne pridržavam se uvek pravila, a i misli su mi sklone da odlutaju. Oduvek je bilo zabavnije zabasati niz raspojasane pritoke nego ostati na zacrtanom kursu. Tu osobinu nasledila sam od Fabiole, a um s godinama ne postaje ništa manje sklon digresiji. Dakle, to je to. Upozoreni ste.

Koraci tanga

Prva Fabiolina plata vrhunske prodavačice otišla je na par cipele za tango s najviše police. *Malinastocrveni velur sa ukrštenim kaišićima iz Madrida*. Posle zatvaranja Fabiola je obula malinastocrvene cipele i otišla pravo u plesnu dvoranu. Očešljala je svoje crne uvojke, popravila haljinu i isturila neveliko poprsje. Balska knjižica bila joj je popunjena do poslednjeg mesta i na podijum su je izvodile najrazličitije muške ruke.

Ovde je pronašla osnovne korake života: tih i ravnomeran početak, *la caminata*. Što je, uopšte uzev, obuhvatalo ukrštanje na petom taktu muzičke fraze. Posle toga sledilo je nekoliko sporih *ochos*, posle čega se prelazilo u *medio giro*, čiji je završetak obično obeležavala *parada*.

Ples je mogla da zaćini *media luna*, polumesec, kada stopalo sklizne unazad opisujući polukrug. Raznovrsnost se stvarala dodavanjem *parada* i *sanguichosa*, pauza koje su paru davale dovoljno vremena da se pogleda u oći pre no što glatko krene u nove korake. Oni pustolovniji mogli su da završe *sentadom*, kada žena opkoraći muškarćevu butinu. Ili *boleom*, nazvanim po lovaćkom oružju sa tri kugle na kraju.

* * *

Kada je morala da povrati dah, Fabiola bi pripalila cigaretu i proučavala druge parove. Dva stopala postajala su četiri, a u areni se najednom pojavljivala sikćuća zver. Noga žene skliznula bi u udubljenje muškarčevog kolena, hvatajući partnera stopalom na jedan kratak trenutak, da bi odmah potom olabavila stisak i okrenula se na peti.

Stopala su bila isprepletena ili u otvorenom ratu, a Fabiola je brzo naučila korake koji su otkrivali ravnotežu moći. Postojale su cipele koje su se razmetale i cipele koje su se pretvarale da su neosvojive, a moja majka bi bez po muke predskazala da li će dvoje postati srodne duše. Najvećim delom, međutim, bio je to samo kratkotrajni zanos između nasumičnih stopala praćen grubim buđenjem.

Posle jednog vermuta Fabiola se vratila na podijum za ples. Dvokorak, podizanje na prste, brzi pokret nogom unatrag i onda: klizanje.

Jednog dana je žurka postala suviše luda i moje začće je postalo stvarnost. Fabiola je imala samo sedamnaest godina; držala je trudnoću u tajnosti što je duže mogla, ali naposljetku je ušla u ispovedaonicu – premda je odbila da otkrije ime oca. Kada su sestre shvatile kako na delu po svoj prilici nije bio Sveti duh, u najnižim redovima samostanske hijerarhije počelo je gundanje. Koliko se dekadencije sme dopustiti u božjoj kući? Majka opatica je ponovo morala da poseti sporednu kapelicu i ubedi Bogorodicu da progovori.

Sestre su čekale znak s nebesa, uzalud motreći hoće li se odnekud dovući mačka, mjaučući, sa leglom pufnastih mačića. No ništa se nije dogodilo. Ja sam za to vreme rasla u Fabiolinom stomaku – da bi poruka stigla tek u decembru, dve nedelje pre mog rođenja.

Jedna riba je iskočila iz lonca u kuhinji tik pre no što je voda dostigla tačku ključanja i odskakutala niz samostanski hodnik dok su novakinje pokušavale da je stignu. Na kraju je ta riba – inače crnopega naduvača – završila u sporednoj kapelici. Naduvačama je, uzgred, dovoljno desetak kratkih udaha da nabreknu poput sumo rvača, a ako su u opasnosti, mogu da porastu trostruko više od svoje normalne veličine. Mogu biti delikates ili poslednji obrok, sve u zavisnosti od toga kako se pripreme. Ova crnopega naduvača je sada srdito pljukala, razroko odmeravajući časne sestre. Prizor je, međutim, naveo majku opaticu da donese odluku. Moraš da prihvataš znake koji ti se šalju, a Isus je, dabome, neobično voleo ribu i ribare. Opatica je stoga dozvolila trudnoj Fabioli da ostane u samostanu i poklonila joj porcelansku figuricu Svete Majke Božje sa malim Isusom u naručju, kao večni podsetnik na ogromnu odgovornost koju je trebalo da Fabiola uskoro primi na svoja pleća.

Porcelanska Bogorodica bila je ponos i dika samostana. Imala je najfinije porcelanske ruke, kao da je celog veka živela pod suncobranom. Bogorodica je majka svima, ali pogotovo onima koji je nemaju. Sada je Presveta Devica stajala na Fabiolinom noćnom ormariću, smerno pognute glave, osmehujući se malom Isusu u svom naručju. Moja majka je do kraja života čuvala tu figuricu, možda svoj najvažniji kompas nakon što se ples završio.

Majka opatica je posle mog rođenja ubedila senjoru Ivet da zadrži Fabiolu u *Palati cipela*. Ali *samo* zato što su časne sestre obećale da će me čuvati dok traje radno vreme i zato što niko na svetu nije umeo da prodaje cipele kao moja majka.

*

Rodila sam se otvorenih usta. Majka opatica mi je dala ime Karmelita, što znači „pesmica“. Fabiola, na kraju krajeva, nije

bila baš otvorena u vezi s mojim začecem. Ipak, retko su me nazivali ikako drugačije do Lita.

Moje najranije sećanje na samostan jesu crni labudovi glava obavijenih tkaninom. Sestre magdalenke kretale su se graciozno među prohladnim, belo okrećenim zidovima, lebdeći zsigurno bar tri palca iznad mozaičkih podova u svojim šuškvim haljama. Lice labuda pridržavala je kruta tkanina, zbog čega se glava nije mogla koketno nagnuti u stranu niti je kljun mogao da visi naniže. Glava je stajala, nepomična, u neumoljivom božjem ramu.

Dok bi Fabiola smesta pogledala u noge, ja sam se uzdala u ruke, i pored toga što je bilo gotovo nemoguće pronaći neke za koje bih se uhvatila. Ruke časnih sestara bile su vazda zauzete. Sklapale su se u molitvi, povlačile uže samostanskog zvona, obrađivale kuhinjsku baštu, podsecale mi nokte ili zalivale vinovu lozu. Te ruke su sipale vino, prebirale zrna svete krunice i organizovale svakodnevne poslove. Svaki minut svakog sata imao je svoje sopstveno spokojno mesto.

Samostan je bio preplavljen svetlošću večne ljubavi, ali ta ljubav je bila usmerena prema Bogu. Ruke su sezale naviše ne ostavljajući mi nijednu da se za nju uhvatim. Svaka bi me prebrzo pustila. Sestre su bile majstorice hladnih obloga, opipavanja čela bolesnika i rasterivanja muva, ali milošte su bile rezervisane za umiruće. Za žive su važila drugačija pravila. Kažiprsti bi mi se bez upozorenja razmahali pred nosom, a dlanovi padali po meni poput kiše kad napravim neku nepodopštinu, što se često dešavalo.

Jedino mlade novakinje još nisu bile ovladale svojim registrom emocija. Ruke su im poput titravih titlova proletale kroz taj u svakom drugom pogledu uređen univerzum. Tajni i nevoljni jezik ispunjen prigušenim smehom. Glava ne zna uvek šta rade ruke i divno je kad nam nešto tako otme, nešto što nismo u stanju da sakrijemo niti da obuzdamo. Poput buntovno ispružene ruke spasa.

* * *

Narednih godina je moja majka nastavila da pleše, iz noći u noć, uvek do sitnih sati, i posle nekog vremena postalo je očigledno da nas u samostanu samo trpe. Mada sam imala osam godina, Fabiola je moje podizanje uglavnom prepuštala redovnicama. Moja majka nije baš stizala da se naspava.

„Spavaću kad ostarim“, govorila je ne znajući da san upravo u starosti najteže dolazi na oči.

Dok su sestre okretale lica ka večnosti, Fabiola je posedovala mladalačku oholost i njene mušterije su iz radnje izlazile u cipelama punim očekivanja.

Ja sam morala da boravim među redovnicama. Šetkala bih se samostanskim hodnicima sa Biblijom na temenu pokušavajući da naučim pravilno držanje. Ispravljenih leđa, blago pognute glave. Kada nisam balansirala jevanđelja na glavi, imala sam časove kod sestre Beatris, Škotlandanke koja je sa mnom razgovarala isključivo na engleskom. Naučila me je bezbrojnim frazama i pričala mi o tajanstvenim pojavama poput snega i losova. Sve sam želela da znam. *Zašto je Bog stvorio paukove? Umeju li ruže da plivaju i gde počinje svet?*

Sa izuzetkom poduke kod sestre Beatris, život u samostanu bio je toliko jednoličan da nikako nisam mogla da se ne uvaljujem u nevolje. U čitavom Buenos Ajresu nije bilo većeg sladokusca od mene, a poslasticama u kuhinji bilo je nemoguće odoleti. Jednoga dana se moja žudnja za slatkim prelila preko svojih obala. Katalonski krem u staklenoj zdeli na kuhinjskom stolu žuteo se poput sunca, osmehujući mi se. Poslastica je bila pripremljena za crkvenog velikodostojnika koji je očekivan kasnije te večeri i dovela me je u iskušenje veće od devete i desete zapovesti zajedno. Pre no što sam stigla da još jednom razmislim, pustila sam da mi dva prsta kliznu preko krema ostavljajući za sobom vidljive tragove vučenja koji se, na moj užas, nisu dali izbrisati.

„Ko je dirao moj katalonski krem?“ , zarežala je sestra Beatris kasnije tog dana.

„Ne znam“, obrecnula sam se.

„Stvarno?“ Odmerila me je blago nagnutog labuđeg lica, a onda primakla ceo svoj kljun bliže mom licu. Uzmakla sam korak, zato što sam znala da labudovi, koliko god prekrasni bili, mogu krilom da ti polome ruku ako se naljute.

„Stvarno!“, odvrtila sam. „Kad već pričamo o tome, videla sam danas velikog bumbara kako leti po kuhinji. Učinilo mi se da sam videla kad je prinudno sleteo nasred krema.“

„Stvarno?“

Incident sa sletnom pistom je iz nekog razloga prošao bez telesnog kažnjavanja, ali je sestra Beatris pojačala naš program poduke. Moje školovanje u samostanskom oratorijumu postalo je kaleidoskopski pogled na širi kosmos. Sa svojih osam godina učila sam o Mlečnom putu i crnim rupama, ali istovremeno sam počela da cenim i najsitnije pojedinosti, pogotovo kada sam sa povećalom u ruci proučavala Beatrisin špansko-engleski rečnik.

U početku beše reč. Jedna reč vodila je do druge i ubrzo su se sudarale podsećajući na pomahnitali mravinjak. Nailazila sam na rečenice sa pufnastim rukavima i na reči koje nikad nisu kročile iz kuće. Negde usput upalo mi je u oči da je engleski jezik sklon da razmisli pre no što progovori. Za razliku od španskog, u kojem rodovi znaju da budu nestašni.

Postala sam neka vrsta jezičkog špijuna i naposljetku su moj španski i moj engleski počeli da se ukrštaju. Sve svoje beskorisne glosare držala sam u posebnom pretincu u stražnjem delu mozga.

Starmala ćerka i majka tinejdžerka luda za plesom ne mogu da se ne sukobljavaju, zato što sam istovremeno bila samo curica i htela sam Fabiolu za sebe. Moja majka se, međutim, vrlo brzo umarala od mog kenjkanja.

„Basta,* Lita! Nemoj da zbog tebe miševi imaju šta da piju!“, uzvikknula bi kada vidi da mi donja usna podrhtava, što je bio siguran znak da ću svakog trenutka briznuti u plač.

Fabiola je bila dugonoga mačka koja je siktala, mjaukala i lickala svoje šape u sporednim ulicama Buenos Ajresa. Prateći je, pokušavala sam da je podražavam. Zlatni retriever što je mahao repom i kaskao za njom u nadi da će dobiti poslasticu. Plašljivo štene koje je neprestano zaboravljalo da pre ili kasnije uvek završi čvrknutog ili ogrebenog nosa. Najzad, mačka je mačka. Ali svejedno sam verno pratila, barem u početku.

*

Otvaranje majčine stare kutije za cipele – one u kojoj ju je njen nepoznati otac ostavio pred kapijom samostana – bilo mi je najstrože zabranjeno. Sada je ta kutija stajala pod našim noćnim ormarićem, uvezana plavom pantljikom. Bila je Fabiolina svetinja i da sam zavirila u nju, znala bi, jednako kao da sam joj provalila u samu srž njenog bića.

Takođe, bilo mi je zabranjeno da isprobavam majčinu obuću, pogotovo kada ona nije tu.

„Ko je dirao moje cipele za tango?“, upitala je jednog dana. „Da nisi ti, Lita?“

„Nisam!“, odvrtila sam ozlojeđeno.

„Bogme jesi! Na prstima je sve umrljano katalonskim kremom.“

„Pa šta!“

„Znači, ipak si ih dirala!“

„Nisam!“

„*Madre mia...* kako ti lupetaš!“

„Nisam ja, JAJAC je!“

„JAJAC?“

* Šp.: dosta. (Prim. prev.)

„Aha, uporno je hteo. Pokušala sam da ga sprečim, ali Jajac radi šta mu je volja!“

Nisam znala odakle je došao, ali Jajac se doselio iznenada. Bumbari koji prinudno sleću ne bi prošli kod Fabiole – trebalo mi je nešto jače.

Jajac je izleteo iz mene s jezikom većito bržim od pameti. Jajac je bio smutljivac i buntovnik. Anarhist... da, ponekad čak i antihrist. Iz nekog razloga, međutim, Fabiola je prihvatila objašnjenje o mom jogunastom drugaru. Možda je shvatila kako nije jedina kojoj je potrebno malo revolucionarnog društva u samostanu u kom je dan prolazio u molitvi, pognute glave na kojoj se klatila Biblija.

Časnim sestrama sam predložila da za obede postavljamo jedan tanjir više, pod pobožnim izgovorom da ga postavljamo za Hrista. Sestre su se na ovo rastopile od miline, premda su se vrlo brzo dosetile jadu i shvatile kako moj nevidljivi drugar nije Isus.

Jajac je posedovao glad za životom i povremeno je bilo teško ići ukorak s njim. Jajac je prelazio ulicu kada je čovečuljak bio crven, krao šljive na pijaci i zaboravljao da se pomoli pred spavanje. Moj drugar je smišljao sumanute ideje i prepuštao meni da posle vadim kestenje iz vatre. No premda revolucionar, Jajac je istovremeno bio krhke građe.

„Pazite malo!“, vikala sam na bolje uhranjene sestre. „Jajac sedi tu. Razbiće se!“

Nije mi se sviđalo što Fabiola noću izlazi da pleše tango, jer iako je moja majka znala da bude mrzovoljna, svet je bio najlepši kad je bila u blizini.

„Mierda! Sad mi je dosta! I slobodno prenesi to Jajcu!“, uzviknula je presvlačeći haljinu. „Mora da pronade moju cipelu za tango... i to odmah!“

„Stvarno je strašan“, uzdahnula sam. „Ne znam šta mogu da uradim!“

„KARMELITA, pre-ki-ni!“

Moje ime bi se začulo u svojoj neskrraćenoj verziji tek kada se Fabiola zajapuri od besa.

„Ako Jajac smesta ne pronađe tu cipelu, ima da vas oboje kucnem o sto i ubacim u ključalu vodu! Je l' jasno?“

„Preneću mu poruku!“

Borila sam se sa sobom. Da li da odaberem brzi šamar zbog toga što odbijam da izmađijam cipelu za tango iz Jajčevog tajnog skrovišta? Ili da predam Fabioli desnu cipelu znajući da će tada da otperja u najbližu plesnu dvoranu i ostavi me da izgovaram molitve?

Fabiola je po pravilu pobeđivala u toj borbi.

Za moju majku, mala Bogorodica je bila nezamenljiva. No porcelan je krt, a premda mi je bilo zabranjeno i da dotaknem tu figuricu, Jajac nije mogao da se suzdrži.

Fabiola beše upravo otišla na posao kada je Jajac ispustio Presvetu Devicu na pod. Srce mi se popelo u podgrlac i znala sam da su mi dani odbrojani. Kada sam podigla Bogorodicu, otrla sam znoj sa čela s osećajem da sam izbegla katastrofu. Srećom, nije bila čak ni napukla i stoga sam je obrisala i vratila na noćni ormarić kao da se ništa nije dogodilo.

Kasnije te večeri Fabiola se vratila s posla. Posle kratkog vremena samostanskim hodnicima odjeknu:

„KARMELITA!“

Nije bilo odgovora.

„KARMELITA!“

„Daa?“

„Jesi li dirala Bogorodicu?“

„Normalno da nisam!“

A onda sam videla. Mada je sama Devica Marija bila ne-oštećena, mali Isus beše joj nestao iz naručja. Stvar je bila toliko ozbiljna da nisam ni pokušala da svalim krivicu na Jajca. Umesto toga izmislila sam opaku promaju u samostanu i tako objasnila pad.

U danima koji su usledili očitala sam Jajcu strogu bukvicu i ispomerala sve ne bih li pronašla tu bebu kojoj je čitav svet želeo da podiže katedrale. Ali mali Isus kao da je u zemlju propao. Fabiola je bila neutešna i mada se majka opatica ponudila da nabavi novu figuricu, ni to nije pomoglo.

Nekoliko nedelja kasnije sedela sam na verandi i posmatrala jednu od samostanskih mačaka kako lovi svoj plen. Lov na tog miša je trajao već neko vreme. Kada je mačka prišla bliže, na svoj užas sam shvatila da se životinja poigrava porcelanskim dečkićem. Samo su sekundi delili Spasitelja od toga da bude pojeden, a isključivo zahvaljujući tome što sam u tom trenutku držala tanjir sa sardelama imala sam čime da se trampim za njega.

Namamila sam mačku da priđe, a kada se frkćući uspravila na stražnje noge i posegla za sardelama, uspela sam da joj otmem Hrista iz kandži.

Šake stisnute oko grudve porcelana odjurila sam u oratorijum, gde su redovnice stajale okupljene u tihoj večernjoj molitvi.

„Pronašla sam Isusa!“, uzviknula sam. „Pronašla sam Isusa!“

„Eto, vidite li?“ Majka opatica je klimnula glavom okupljenom sestrinstvu. „Uvek ima nade!“

Veliki Bugati

Buenos Ajres 1936.

Nedugo potom majka opatica je umrla od letnjeg nazeba, a s njom je otišla i naša poslednja šansa da ostanemo u samostanu. Opatičina naslednica bila je potpuno drugačijeg kova, konzervativna do srži, i nije hajala ni za kakve olakšavajuće okolnosti. To što je Fabiola bila nahoče, neudata i majka male mudrice sa imaginarnim drugarom bilo je naprosto previše. Bile smo jedan veliki rđavi primer i naposljetku smo zamoljene da odemo.

Sestra Delfina je jecajući spakovala naše stvari i stavila Fabiolinu voljenu kutiju za cipele u platnenu torbu. Sva podnadula od plača, držala se za rukav moje majke ne želeći da ga pusti.

Baš pre no što smo krenule, sestra Beatris je izašla na kapiju i pružila mi špansko-engleski rečnik. Potom je Fabiola podigla naše torbe i uputila se naniže, prema smeđoj reci, gde smo sele na klupu. Zurila sam u majku, koja je posmatrala stopala ljudi i kao da nije imala nikakav drugi plan. Budućnost ju je retko kada zanimala.